

INKLUZIJA V VRTCIH

Raziskava

**Avtorica: Polona Pintarič Janša, diplomirana vzgojiteljica
predšolskih otrok, Vrtec Jarše**

IZVLEČEK

Inkluzija oziroma vključevanje v redne vrtce je pravica vsakega otroka s posebnimi potrebami. V nadaljevanju želimo predstaviti inkluzijo in pogoje za njo ter pri tem poudariti pomen inkluzije za otroke s posebnimi potrebami, strokovne delavce in vrstnike.

Najbolj pomembni pri inkluziji so otroci s posebnimi potrebami, pogoji za delovanje z njimi in dobro izobraženi vzgojitelji, kar je predstavljeno v teoretičnem delu.

Prepoznavanje in delo z otroci s posebnimi potrebami ter stališča do inkluzije in vključenost otrok s posebnimi potrebami v redne vrtce, prikazujemo skozi empirični del. Osnova empiričnega dela je anketni vprašalnik, ki je bil posredovan preko spleta v različne vrtce. Osnovan je bil na problemu, ki izhaja iz prakse, kjer izkušnje kažejo, da so vzgojitelji v vrtcih v večini pozitivno sprejeli inkluzijo, se pa srečujejo z določenimi težavami. Problemi se kažejo predvsem v prevelikem številu otrok, vključenih v oddelke z otroki s posebnimi potrebami, spremenjeni dinamiki skupine, ki zahteva dodatno načrtovanje in prilagoditve za delo z otroki s posebnimi potrebami, pomanjkanju ustreznih znanj in dodatnih pripomočkov za delo z njimi.

Rezultati kažejo, da se je večina zaposlenih v vrtcu že srečala z delom z otroki s posebnimi potrebami. Delovno mesto in delovna doba nista pomembna za prepoznavanje in usmerjanje otrok s posebnimi potrebami. Strokovni delavci se strinjajo, da otrok s posebnimi potrebami pozitivno vpliva na celotno skupino in da imajo otroci s posebnimi potrebami možnost vključevanja v redne oddelke. Prav tako se v večini strinjajo s trditvama, da je program v skupini organiziran tako, da dopušča veliko prilagoditev vsakemu otroku in da lahko OPP sodeluje pri vseh aktivnostih kot drugi otroci. Ne strinjajo pa se s trditvijo, da imajo za delo z OPP na voljo dovolj pripomočkov.

Ključne besede: inkluzija, vzgojitelji, otroci, vrtec, otroci s posebnimi potrebami

INCLUSION IN KINDERGARTEN

ABSTRACT

Inclusion in a regular kindergarten is the right of every child with special needs. In this paper, we want to present inclusion and the conditions for it, emphasizing the importance of inclusion for children with special needs, professional workers and peers.

The most important things for inclusion are children with special needs, conditions for working with them and well-educated teachers, this is presented in the theoretical part.

Identifying and working with children with special needs and attitudes towards inclusion and acceptance of children with special needs in regular kindergartens is shown through the empirical part. The basis of the empirical part is the survey questionnaire, which was distributed over the internet to various kindergartens. It was based on a problem that emerges from practice, where experience shows that kindergarten teachers have adopted a positive attitude towards inclusion, but they face certain difficulties. Problems are mainly reflected in too many children included in groups with children with special needs, the changed dynamics of the group, which requires additional planning and adjustments for working with children with special needs, lack of appropriate knowledge and additional tools for working with them.

The results show that most of the employees have already worked with children with special needs. Workplace and number of years of service are not important for identifying and directing children with special needs. Professionals agree that a child with special needs has a positive impact on a whole group and that children with special needs are given the opportunity to join regular classes. They also mostly agree with the assertion that the program in the group is organized in such a way that it allows many adjustments for each child and that the children with special needs can participate in all activities as other children. They do not agree with the claim that they have enough tools to work with the children with special needs.

Key words: inclusion, teachers, children, kindergarten, children with special needs

1 UVOD

Vzgojitelji imajo odgovornost, da omogočijo učenje vsem otrokom v skupini, saj učinkoviti vzgojitelji so vzgojitelji vseh otrok. Vzgojiteljevi pristopi morajo temeljiti na pozitivnem vedenju in fizičnemu upravljanju skupine na način, ki podpira učenje. Delati mora individualno z otroki, kot tudi s celo skupino, pri tem uporabiti različne metode, pristope in vsebine dela. Zavedati se mora, da je on največji zgled v skupini in tako s svojo pozitivno naravnostjo uči otroke sprejemanja.

Vsak otrok je svet zase, je edinstven in neponovljiv, tudi vsak otrok s posebnimi potrebami je edinstveno in neprecenljivo bitje, ki ima pravico, da ga vrstniki in okolica sprejmejo medse. Tako se uči spoznavati življenje, se vključevati v okolico in med vrstnike in vsi se lahko učijo medsebojnega povezovanja in sožitja.

Predšolsko obdobje je ključnega pomena za nadaljnji otrokov razvoj, saj v tem času prihaja do velikih sprememb in razvoja na vseh področjih. To obdobje je najpomembnejše pri otrocih, ki že v zgodnjih letih kažejo odstopanja na posameznih razvojnih področjih, vendar lahko z ustreznimi prilagoditvami in pripomočki omogočimo optimalen razvoj njegovih sposobnosti.

Zanimala so nas različna mnenja vzgojiteljic o inkluziji otrok s posebnimi potrebami, ki so vključeni v redne skupine vrtcev.

2 OPREDELITEV TEORETIČNIH IZHODIŠČ RAZISKAVE

2.1 Inkluzija, vzgoja in izobraževanje

Inkluzija zaradi pravic otrok predstavlja izziv za vsakega vzgojitelja, učitelja ali drugega pedagoškega delavca, ker mora seči onkraj tega, kar je navadno, običajno, normalno, kajti njegova glavna naloga je najti in ustvariti posebne, nove strategije za delo z otroki s posebnimi potrebami. Tako lahko rečemo, da je inkluzija povezana z izzivnostjo, ne pa z običajnostjo, z visokimi standardi, ne pa z normalnimi in temi, ki so že v navadi.

Delo z otroki s posebnimi potrebami bi tako moralo biti nadstandardno, posebno. Visoke standarde pri delu z otroki s posebnimi potrebami je mogoče dosegati z razumnimi prilagoditvami. Dr. Rutar (2010) pravi, da neizvajanje razumnih prilagoditev ni nikoli opravičljivo. Zato za inkluzijo lahko rečemo, da je vrsta strategij in način praktičnega uveljavljanja razumnih prilagoditev v okolju.

Opara (2003) pravi, da vse strmi k temu, da bi opustili preživetveni sistem usmerjanja v hibo, defekt in bi dojemali človeka kot celoto, zlasti njegov potencial.

Inkluzija od nas zahteva priznavanje otrokove drugačnosti in kot izhodišče za delo drugačnost predstavlja kot kvaliteto, ki zahteva specifično obravnavo in nadgrajevanje. Inkluzivna klima je klima, kjer se drugačnost spoštuje in sprejema. Če jo dojemamo na tak način, lahko obogati skupnost in pripomore k kvalitetnejšemu premiku v razumevanju sobivanja in sodelovanja. Ko govorimo o inkluziji, govorimo kot o procesu, v katerem se prilagajamo tako učenci kot šole. Institucije in pouk vedno bolj prilagajamo in spreminjamo v smeri omogočanja uspešnega napredovanja in občutka sprejetosti čim večjemu številu učencev ter predvsem možnosti enakopravnega participiranja v življenje in delo šole. (Lesar, 2007).

Kavkler (2008) pravi, da inkluzija omogoča vsakemu posamezniku, da sodeluje kolikor zmore, ker doseganje povprečnih dosežkov ni temeljni pogoj za vključitev v šolsko ali širše socialno okolje. Razlike posameznikov so temelj za socialno povezovanje in ne neki povprečni dosežki.

2.2 Pogoji za razvoj inkluzije v praksi

Pomemben vpliv za uspešen razvoj inkluzije imajo strokovni in materialni viri. Kavkler (2008) v svojem članku pravi, da brez dodatnih materialnih virov (ustreznega okolja, učnih in tehničnih pripomočkov) in strokovne pomoči vzgojiteljici/učitelju, ta ne more otroku s posebnimi potrebami omogočiti optimalnih možnosti za razvoj njegovih sposobnosti.

2.2.1 Materialni pogoji

Otrokom s posebnimi potrebami (Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, 10. člen), ki so usmerjeni v programe za predšolske otroke in izobraževalne programe s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo ter v prilagojene programe, je potrebno prilagoditi

prostor in pripomočke, v skladu s prilagojenimi programi, ki jih sprejme oziroma določi pristojni strokovni svet. Za nudenje fizične pomoči se lahko gibalno oviranim otrokom dodeli spremljevalec.

2.2.2 Prostorski pogoji

Pravilnik o normativih in minimalnih tehničnih pogojih za prostor in opremo vrtca (Zakon o vrtcih, 2000, 18.člen) pravi, da mora vrtec imeti dodatni prostor za dejavnosti otrok ter prostor za individualno delo z otroki, ki potrebujejo svetovanje in pomoč. Prostori, v katerih potekajo vzgojne dejavnosti za otroke, morajo biti urejene tako, da dajejo otrokom dovolj možnosti za načrtovane in spontane skupne, skupinske in individualne dejavnosti. Vsak otrok mora imeti možnosti za umik v zasebnost in miren počitek. (Zakon o vrtcih, 2000, 32. člen).

Vrtci, ki na podlagi odločbe o usmeritvi vključujejo otroke s posebnimi potrebami v program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo, morajo opremo v prostorih, ki je namenjena tem otrokom, ustrezno prilagoditi oziroma dopolniti.

V osrednjem prostoru je oprema, ki omogoča oblikovanje koticikov, ter oprema za skupne dejavnosti otrok in odraslih. Če se prostor uporablja kot športna igralnica, naj bo v njem tudi A-lestev, letvenik, večnamensko plezalo, univerzalne in polivalentne blazine, deske različnih širin, ki se kombinirajo. V koticiku za starše je klubska miza s sedeži, police in stenski pano za informativno in drugo gradivo (Zakon o vrtcih, 2000, 38. člen).

2.2.3 Normativni pogoji

Če so v oddelku vrtca (Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, Zakon o vrtcih, 2005, 37. člen) usmerjeni otroci s posebnimi potrebami, se število otrok v oddelku lahko zniža. V posamezni oddelek sta lahko usmerjena največ dva otroka s posebnimi potrebami. Normativ za oblikovanje oddelka iz prvega odstavka tega člena je od 6 do 12 otrok v oddelkih prvega starostnega obdobja in od 16 do 22 otrok v oddelkih drugega starostnega obdobja. O znižanem normativu števila otrok v oddelku odloči strokovna skupina vrtca, če je tako določeno z odločbo o usmeritvi. Strokovno skupino vrtca imenuje ravnatelj vrtca v skladu z Zakonom o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami.

2.2.4 Kadrovski pogoji

Zelo pomemben dejavnik za razvoj inkluzivne prakse je dobro izobražen vzgojitelj, učitelj. Izobraževanje in trening za delo z otroki s posebnimi potrebami mora vključevati splošne informacije za vse učitelje in specifično za tiste, ki so naklonjeni delu s to populacijo otrok in so se pripravljene še dodatno izobraževati za omogočanje različnih oblik dodatne strokovne pomoči (Kavkler, 2008).

Začetno izobraževanje vzgojiteljev je prvi korak v vzgojiteljevem strokovnem vseživljenjskem učenju. Sami so odgovorni za lasten neprekinjen strokovni razvoj. Ker so spremembe in razvoj

stalnica v inkluzivnem izobraževanju, vzgojitelji potrebujejo možnosti in priložnosti do nadaljnjega, stalnega izpopolnjevanja, saj le tako izboljšujejo inkluzivno prakso.

2.3 Otroci s posebnimi potrebami

V Beli knjigi (1995) so pod pojmom otroci s posebnimi potrebami vključeni vsi tisti otroci, ki imajo ovire, primanjkljaje, slabosti, težave in motnje na področju gibanja, zaznavanja, govora, spoznavanja, čustvovanja, vedenja in učenja.

Zakon o vrtcih iz leta 1996 v 11. členu določa, da so otroci s posebnimi potrebami:

- otroci z motnjami v razvoju,
- otroci z motnjami v duševnem razvoju,
- slepi in slabovidni otroci,
- gluhi in naglušni otroci,
- otroci z govorno – jezikovnimi motnjami,
- gibalno ovirani otroci,
- otroci z motnjami vedenja in osebnosti.

Kot zakon določa, morajo biti tem otrokom zagotovljeni ustrezni pogoji za njihovo vzgojo in izobraževanje. Otroci s posebnimi potrebami, ki so usmerjeni v različne programe, imajo pravico do individualiziranih programov vzgoje in izobraževanja.

Niso pa dovolj le zakoni, ki omogočajo otrokom s posebnimi potrebami redni vpis v izobraževalne ustanove, zagotovljene morajo biti tudi prilagoditve za otroke s posebnimi potrebami, pozitivna stališča strokovnih delavcev do inkluzije, ustrezno izobražen kader, da otrok s posebnimi potrebami lahko razvija svoje sposobnosti.

Predšolski otroci s posebnimi potrebami, ki imajo status otroka s posebnimi potrebami oziroma se usmerjajo in vključujejo v naslednji program:

- **program za predšolske otroke s prilagojenim izvajanjem in z dodatno strokovno pomočjo**

Program predšolske vzgoje s prilagojenim izvajanjem in z dodatno strokovno pomočjo je najmanjša stopnja prilagajanja otrokom s posebnimi potrebami. To pomeni, da se uporablja splošni kurikulum za vrtce, prilagodi pa se izvajanje programa in zagotovi dodatno strokovno pomoč. Splošni kurikulum je sestavljen tako, da ga je mogoče prilagoditi tudi otrokom s posebnimi potrebami.

Kako v vrtcu otrokom prilagoditi izvajanje kurikuluma, določajo posebna Navodila za prilagojeno izvajanje kurikuluma za vrtce s prilagojenim izvajanjem in z dodatno strokovno pomočjo.

- **prilagojen program za predšolske otroke**

Otroci s posebnimi potrebami, ki imajo izrazitejšo posebne potrebe in so v smislu vzgoje in izobraževanje zahtevnejši, so vključeni v prilagojen program za predšolske otroke. Zanje se pripravi poseben kurikulum, ker je splošni kurikulum prezahteven. Program se jim prilagodi v ciljih, standardih in vsebini. Otroci se v programu usposablajo za sodelovanje, samo urejanje, verbalno komunikacijo, različne aktivnosti ter razumevanje in upoštevanje pravil okolja.

V program so usmerjeni:

- otroci z zmernimi, s težjimi in težkimi motnjami v duševnem razvoju,
- slepi in slabovidni,
- gluhi in naglušni,
- gibalno ovirani (Opara, 2005).

- **individualiziran program vzgoje in izobraževanja**

Individualiziran program je pri nas postal bistvena sestavina vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami in način dela z njimi. Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami določa, da je za vse usmerjene otroke potrebno pripraviti individualiziran program. Ker imajo otroci različna predznanja, s prilagojenim izvajanjem programov upoštevamo posebnosti vsakega otroka s posebnimi potrebami (Opara, 2005).

2.4 Vloga vzgojitelja v inkluziji

Vzgojitelj je zelo pomemben člen pri postavitvi uspešne inkluzije. Resman (2003) pravi, da je za uspešno inkluzijo pomembnejša medsebojna pomoč in drža otrok, kot vzgojiteljeva neposredna pomoč, kar pa ne pomeni, da vloga vzgojitelja ni pomembna. Pozitivna interakcija med otroki s posebnimi potrebami in ostalimi otroki se bo sama od sebe težko vzpostavila. Inkluzija je stvar usposabljanja vzgojiteljev za oblikovanje pedagoške strategije in stila dela, njihovih kompetenc za vodenje oddelka, pripravo oddelka otrok, kolegov in staršev za sprejem in inkluzijo otrok s posebnimi potrebami. Vzgojitelj mora biti pripravljen za sprejemanje končne odgovornosti za te otroke.

Inkluzija mora biti timsko delo: vzgojitelj ter specialni in rehabilitacijski pedagog.

3 RAZISKOVALNI PROBLEM, CILJI IN RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

3.1 Problem

Izkušnje iz prakse kažejo, da so vzgojitelji v vrtcih v večini pozitivno sprejeli inkluzijo, se pa srečujejo z določenimi težavami. Problem se kaže zlasti v spremenjeni dinamiki dela v skupini, ki zahteva dodatno načrtovanje prilagoditev za delo z OPP, da le ti lahko dejansko doprinesejo svoj delež v dinamiko skupine, ter v pomanjkanju izkušenj oziroma znanj, kako se s težavami spoprijeti, ali se odločiti za usmerjanje OPP.

3.2 Cilji

Cilj raziskave je ugotoviti, kakšna so stališča vzgojiteljev do vključevanja OPP v redne vrtce glede na:

- delovno mesto zaposlitve
- delovno dobo
- vzgojiteljeve izkušnje z OPP

Cilj raziskave je ugotoviti tudi, ali so vzgojitelji in pomočniki pripravljeni, da izpeljejo umeritev za OPP.

3.3 Raziskovalne hipoteze

Na podlagi študije strokovne literature, lastnih interesov in razmišljanj smo postavili naslednje hipoteze:

H1: Diplomirani vzgojitelji predšolskih otrok imajo več izkušenj pri delu z OPP kot pomočniki vzgojitelja predšolskih otrok.

H2: Vzgojitelji, ki imajo izkušnje z delom OPP, se v večji meri strinjajo s trditvama "Možnost vključevanja vseh otrok v redne vrtce mi je pomembna" in "Vključevanje OPP v redne oddelke pozitivno vpliva na vse otroke, kot vzgojitelji, ki izkušenj z delom OPP nimajo".

H3: Vzgojitelji, ki so že imeli izkušnje s delom OPP, se v večji meri strinjajo s trditvama "Program v naši skupini je organiziran tako, da dopušča veliko prilagoditev vsakemu otroku" ter "OPP lahko sodeluje pri vseh aktivnostih kot drugi otroci".

H4: Vzgojitelji, ki so se dodatno izobraževali, se v večji meri strinjajo s trditvijo, da imajo za delo z OPP na voljo dovolj različnih pripomočkov.

H5: Zanima nas razlika med delovno dobo in pripravljenost na usmeritev OPP.

H6: Vzgojitelji, ki se samoiniciativno izobražujejo, se vedno odločajo za usmerjanje otrok.

4 RAZISKOVALNA METODOLOGIJA

4.1 Raziskovalna metoda

V raziskavi smo uporabili deskriptivno in kavzalno ne eksperimentalno metodo empiričnega raziskovanja.

4.2 Tehnike in instrumenti zbiranja podatkov

Podatke smo zbrali z vprašalnikom, sestavljenim iz vprašanj zaprtega tipa in lestvice stališč (Priloga 1). Anketni vprašalnik je vseboval 5 vprašanj zaprtega tipa s ponujenimi odgovori, med katerimi vključeni izbere zanj najbolj ustreznega. V zadnjem delu je Likertova lestvica stališč s 5 trditvami, o katerih so se vključeni odločali od 1 (sploh se ne strinjam) do 5 (se zelo strinjam).

4.3 Merske značilnosti instrumenta

Veljavnost vprašalnika smo zagotovili z jasnimi, razumljivimi, enopomenskimi vprašanji, oblikovanimi na osnovi literature.

Zanesljivost smo zagotovili tako, da smo podali natančna navodila za izpolnjevanje.

Objektivnost smo zagotovili z uporabo vprašanj zaprtega tipa, brez možnosti dopolnitev in Likertovo lestvico stališč, ter tudi v samih postopkih izvedbe anketiranja.

4.4 Proces zbiranja podatkov

Anketni vprašalnik smo naredili na spletni strani 1ka in naslov posredovali v vrtce, ki so bili izbrani na podlagi poznavanja zaposlenih v vrtcu. Na anketo je kliknilo 70 anketirancev, od tega jih je 40 rešilo anketni vprašalnik do konca. Da smo dobili željeni vzorec, smo ankete najprej poslali v dva vrtca, ker ni bilo dovolj odziva, smo po enem tednu ponovno pošiljali ankete in dodali še dva vrtca. V 14 dneh smo zbrali zadostni vzorec za obdelavo. Izpolnjevanje vprašalnika je bilo anonimno.

4.5 Vzorec

V raziskavo je bilo vključenih 40 udeležencev.

Tabela 1: Število (f) in strukturni odstotek (f%) vključenih po delovnem mestu.

Delovno mesto	f	f (%)
Pomočnik vzgojitelja predšolskih otrok	17	42,50
Diplomirani vzgojitelj predšolskih otrok	23	57,50
Skupaj	40	100,00

Med vključenimi v raziskavo je bilo več diplomiranih vzgojiteljev predšolskih otrok, natančneje 23, kar znaša 57,50 % vseh vključenih, in 17 pomočnikov vzgojitelja predšolskih otrok, kar znaša preostalih 42,50 %.

Tabela 2: Število (f) in strukturni odstotek (f%), glede na to ali so že imeli OPP v skupini ali ne.

OPP v skupini	f	f (%)
Da	35	87,50
Ne	5	12,50
Skupaj	40	100,00

Med vključenimi v raziskavo jih je 35 takih, ki so že imeli izkušnje z OPP, kar znaša 87,50 % in 5 takih, ki izkušenj še niso imeli, kar znaša preostalih 12,5 %.

4.6 Obdelava podatkov

Dobljeni podatki so bili obdelani s pomočjo računalniškega programa SPSS. Uporabili smo osnovno:

- deskriptivno statistiko,
- χ^2 preizkus hipoteze neodvisnosti z Yatesovim popravkom,
- χ^2 preizkus z razmerjem verjetij,
- Mann-Whitneyevim preizkus,
- T preizkus za odvisne vzorce – analiza variance – Anova.

5 REZULTATI IN INTERPRETACIJA

Tabela 3: Število (f) vključenih po izkušnjah z OPP glede na delovno mesto zaposlitve in rezultat χ^2 preizkusa hipoteze neodvisnosti.

Delovno mesto zaposlitve	Izkušnje z OPP		Skupaj
	Da	Ne	
Pomočnik vzgojitelja predšolskih otrok	16	1	17
Diplomirani vzgojitelj predšolskih otrok	19	4	23
Skupaj	35	5	40
Rezultat χ^2 preizkusa	$\chi^2 = 0,365$, g = 1, 2P = 0,546		

Iz zgornje tabele razberemo, da imajo več izkušenj z delom OPP diplomirani vzgojitelji predšolskih otrok (19) kot pomočniki vzgojitelja predšolskih otrok (16). 4 diplomirani vzgojitelji predšolskih otrok in 1 pomočnik vzgojitelja predšolskih otrok pa nimajo izkušenj z delom z OPP.

Rezultat χ^2 preizkusa hipoteze neodvisnosti z Yastesovim popravkom ($\chi^2 = 0,365$, g = 1, 2P = 0,546) pokaže, da ni statistično pomembnih razlik pri izkušnjah z OPP glede na delovno mesto.

Prvo hipotezo »Diplomirani vzgojitelji predšolskih otrok imajo več izkušenj pri delu z OPP kot pomočniki vzgojitelja predšolskih otrok« na podlagi pridobljenih rezultatov ovržemo.

Tabela 4: Števila (f) in strukturni odstotki (f%) za posamezne stopnje strinjanja s postavljenimi trditvami.

Trditev	Se sploh ne strinjam		Se ne strinjam		Sem nevtralen		Se strinjam		Se zelo strinjam		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
T1: Možnost vključevanja vseh otrok v redne vrtce mi je pomembna.	0	0	1	2,5	8	20,0	17	42,5	14	35,0	40	100,0
T2: Program v naši skupini je organiziran tako, da dopušča veliko prilagoditev vsakemu otroku.	1	2,5	1	2,5	12	30,0	14	35,0	12	30,0	40	100,00
T3: OPP lahko sodeluje pri vseh aktivnostih kot drugi otroci.	1	2,5	10	25,0	7	17,5	13	32,5	9	22,5	40	100,0
T4: Vključevanje OPP v redne oddelke pozitivno vpliva na vse otroke.	0	0,0	4	10,0	7	17,5	15	37,5	14	35,0	40	100,0
T5: Za delo z OPP imamo na voljo dovolj različnih pripomočkov.	3	7,5	16	40,0	11	27,5	8	20,0	2	5,0	40	100,0

Iz tabele lahko razberemo, da se vključeni zavedajo doprinosu OPP v redne oddelke, možnosti vključevanja le teh v vse aktivnosti in prilagajanja dejavnosti OPP ter pozitivnega vpliva OPP na celotno skupino. Večina vključenih pa je mnenja, da nimajo dovolj različnih pripomočkov.

Tabela 5: Rezultat Mann – Whitneyevega preizkusa za preverjanje razlik med trditvama o vključevanju vseh otrok v redne vrtce in o tem, da OPP pozitivno vpliva na vse otroke, glede na izkušnje z OPP.

Spremenljivka	Izkušnje z delom OPP	n	\bar{R}	U	2P
T1: Možnost vključevanja vseh otrok v redne vrtce mi je pomembna.	Da	35	19,97	69,00	0,418
	Ne	5	24,20		
T4:Vključevanje OPP v redne oddelke pozitivno vpliva na vse otroke.	Da	35	20,93	72,500	0,518
	Ne	5	17,50		

Rezultata Mann – Whitneyevega preizkusa za trditvi, da je možnost vključevanja vseh otrok v redne vrtce pomembna ($U = 69,00$; $2P = 0,418$) in da vključevanje OPP v redne oddelke pozitivno vpliva na vse otroke ($U=72,500$; $2P = 0,518$) kažeta, da med vključenimi, ki imajo izkušnje z delom OPP in tistimi, ki nimajo izkušenj z delom OPP, ni statistično pomembnih razlik.

Razberemo, da se s trditvijo T1 v povprečju ($\bar{R} = 24,20$) bolj strinjajo vključeni, ki nimajo izkušenj z delom OPP. S trditvijo T4 pa se v povprečju ($\bar{R} = 20,93$) bolj strinjajo vključeni, ki imajo izkušnje z delom OPP.

Drugo hipotezo »Vzgojitelji, ki imajo izkušnje z delom OPP, se v večji meri strinjajo s trditvama *možnost vključevanje vseh otrok v redne vrtce mi je pomembna* in *vključevanje OPP v redne oddelke pozitivno vpliva na vse otroke*, kot vzgojitelji, ki izkušenj z delom OPP nimajo«, na podlagi pridobljenih rezultatov ovržemo.

Tabela 6: Rezultat Mann – Whitneyevega preizkusa za preverjanje razlik med trditvama *program v naši skupini je organiziran tako, da dopušča veliko prilagoditev vsakemu otroku* in *OPP lahko sodeluje pri vseh aktivnostih kot drugi otroci*.

Spremenljivka	Izkušnje z delom OPP	n	\bar{R}	U	2P
T2: Program v naši skupini je organiziran tako, da dopušča veliko prilagoditev vsakemu otroku.	Da	35	21,84	40,500	0,43
	Ne	5	11,10		
T3: OPP lahko sodeluje pri vseh aktivnostih kot drugi otroci.	Da	35	21,44	54,500	0,163
	Ne	5	13,90		

Rezultat Mann – Whitneyevega preizkusa pri trditvi *program v naši skupini je organiziran tako, da dopušča veliko prilagoditev vsakemu otroku* (U= 40,500, 2P =0,43) kaže, da je statistično pomembna razlika med vključenimi, ki imajo izkušnje z OPP in tistimi, ki jih nimajo. Pri trditvi *OPP lahko sodeluje pri vseh aktivnostih kot drugi otroci* (U=54,500, 2P = 0,163) pa ni statistično pomembne razlike med tistimi, ki imajo izkušnje z OPP in tistimi, ki jih nimajo.

Iz tabele lahko razberemo, da se tako pri trditvi T2 (\bar{R} = 21,84) in T3 (\bar{R} =21,44) v povprečju bolj strinjajo vključeni, ki so že imeli izkušnje z delom z OPP.

Na podlagi dobljenih rezultatov tretjo hipotezo »Vzgojitelji, ki so že imeli izkušnje s delom OPP, se v večji meri strinjajo s trditvama *program v naši skupini je organiziran tako, da dopušča veliko prilagoditev vsakemu otroku* ter *OPP lahko sodeluje pri vseh aktivnostih kot drugi otroci*« potrdimo.

Tabela 7: Rezultat Mann – Whitneyevega preizkusa za preverjanje razlik v trditvi za delo z OPP imamo dovolj različnih pripomočkov, glede na dodatno izobraževanje za OPP.

Spremenljivka	Dodatno izobraževanje za OPP	n	\bar{R}	U	2P
T5: Za delo z OPP imamo na voljo dovolj različnih pripomočkov.	Da	36	21,13	49,500	0,287
	Ne	4	14,88		

Da bi lahko to izračunali, smo najprej sešteli vse, ki so se dodatno izobraževali (samoiniciativno 35 in na pobudo vodstva 1), kar je skupaj 36 vključenih.

Rezultat Mann – Whitneyevega preizkusa pri trditvi, da imajo za delo z OPP dovolj pripomočkov ($U=49,500$; $2P=0,287$) kaže, da ni statistično pomembne razlike med tistimi, ki so se dodatno izobraževali za OPP in tistimi, ki se niso.

It tabele lahko razberemo, da so se v povprečju ($\bar{R} = 21,13$) bolj strinjali s trditvijo, da imajo za delo z OPP dovolj različnih pripomočkov tisti, ki so se za delo z OPP dodatno izobraževali.

Na podlagi pridobljenih rezultatov lahko četrto hipotezo »Vzgojitelji, ki so se dodatno izobraževali, se v večji meri strinjajo s trditvijo, da imajo za delo z OPP na voljo dovolj različnih pripomočkov« potrdimo.

Tabela 8: Rezultat analize variance – Anova test pri razliki med delovno dobo in pripravljenost na usmeritev OPP.

Delovna doba	Število N	\bar{X}	Leveneov preizkus				Analiza variance	
			F	g1	g2	P	F	P
Do 5 let	10	1,70	0,786	5	34	0,567	0,823	0,542
6 -10 let	12	1,75						
11 – 15 let	6	1,35						
16 – 25 let	8	1,25						
26 – 30 let	2	1,50						
Nad 30 let	2	1,50						
Skupaj	40	1,55						

Spričo upravičenosti predpostavke o homogenosti varianc ($F = 0,786$, $g_1 = 5$, $g_2 = 34$, $P = 0,567$) smo opravili še preizkus analize variance. Slednje ($F = 0,823$, $P = 0,542$) kažejo, da razlike med delovno dobo in pripravljenostjo na usmerjanje OPP niso statistično pomembne.

Iz tabele lahko razberemo, da se za usmerjanje v povprečju največ odločajo tisti, ki imajo 6 - 10 let delovne dobe ($\bar{X} = 1,75$), sledijo jim tisti z do 5 let delovne dobe ($\bar{X} = 1,70$), nato tisti s 26 - 30 let in nad 30 let delovne dobe ($\bar{X} = 1,50$), sledijo tisti z 11 - 15 let delovne dobe ($\bar{X} = 1,35$), najmanj pa se jih za usmerjanje odločajo tisti, ki imajo 16 - 25 let delovne dobe ($\bar{X} = 1,25$).

Glede na pridobljene rezultate lahko za 5 hipotezo »Zanima nas razlika med delovno dobo in pripravljenost na usmeritev OPP« povemo, da bistvenih razlik pri odločanju za usmerjanje glede na delovno dobo ni.

Tabela 9: Število (f) vključenih po načinu izobraževanja glede na usmerjanje OPP in rezultat χ^2 preizkusa z razmerjem verjetij.

Način izobraževanja	Odločitev za usmerjanje			Skupaj
	Vedno	Občasno	Nikoli	
Samoiniciativno	21	12	2	35
Na pobudo vodstva vrtca	0	1	0	1
Nisem se izobraževal	0	3	1	4
Skupaj	21	16	3	40
Rezultat χ^2 preizkusa	$\chi^2 = 8,83$, $g = 4$, $2P = 0,065$			

Kot lahko razberemo iz tabele se vzgojitelji, ki se samoiniciativno izobražujejo, ne odločajo vedno za usmerjanje. Rezultat χ^2 preizkusa z razmerjem verjetij ($\chi^2 = 8,83$, $g = 4$, $2P = 0,065$) kaže, da ni statistično pomembnih razlik med načinom izobraževanja in odločitvijo za usmerjanje OPP. Pri vključenih, ki se samoiniciativno izobražujejo je zaznati, da se jih 21 vedno odloči za usmerjanje OPP, 12 se jih občasno odloči za usmerjanje in 2 se nikoli ne odločita za usmerjanje.

Na podlagi pridobljenega rezultata šesto hipotez »Vzgojitelji, ki se samoiniciativno izobražujejo, se vedno odločajo za usmerjanje otrok« ovržemo.

6 SKLEP

Dejavnikov, ki vplivajo na kvalitetno vključevanje in delo z OPP v rednih vrtcih je veliko. Najbolj pomembni dejavnik je vloga strokovnega delavca, kateri ustvarja klimo in pogoje, ki bodo vsem otrokom nudili socialno in varno okolje, saj le tako lahko vsak posameznik na svoj način izrazi sebe in svoje zmožnosti. Poleg znanja in veščin strokovnega delavca je pomemben tudi čut, naklonjenost in razumevanje vseh otrok, še posebej OPP. Strokovni delavec pa mora imeti zagotovljenih tudi dovolj različnih pogojev za delo z OPP, tako materialni, prostorski, normativni in kadrovske pogoji so pomembni za delo in razvoj inkluzivne prakse. Raziskava je pokazala, da imajo dovolj pripomočkov za delo z OPP le tisti, ki se samoiniciativno izobražujejo, kar bistveno vpliva na kvaliteto dela oz. je pogoj za uspešno delo z OPP. Prav tako smo ugotovili, da je večina že imela izkušnje z OPP, kar pripisujemo temu, da je bil leta 2000 sprejet Zakon o usmerjanju OPP, zaradi tega je več vključevanja OPP v redne programe. Menimo, da je še toliko bolj pomembno, da bi imeli več pripomočkov in boljše pogoje za delo z OPP.

Skozi raziskavo smo ugotovili, da ni razlik v stališčih do pozitivnega sprejema OPP v redne vrtce, glede na izkušnje strokovnega delavca z OPP. Prav tako ugotavljamo, da se vključeni trudijo in so pozitivno naravnani do tega, da bi ponudili možnost zaposlitve in prilagoditve vsakemu otroku v skupini. Kar pomeni, da so strokovni delavci, ne glede na zgornje spremenljivke, v osnovi pozitivno sprejeli inkluzijo in s tem dopuščajo vedno večjo možnost vključevanja OPP v redne vrtce.

Raziskovali smo tudi, v kolikšni meri se strokovni delavci odločajo za usmerjanje OPP. Ker je OPP vedno več, oziroma jih vedno več opazimo, delovna doba ni pomembna za odločitev o usmerjanju. Je pa razvidno, da se vedno več strokovnega kadra poslužuje samoiniciativnega izobraževanja in da bi morali tukaj pomagati vzgojno varstveni zavodi. Opara (2005) meni, da je ključnega pomena za uresničevanje nove koncepcije nedvomno izobraževanje strokovnih kadrov.

Zelo pomembno je, da vzgojitelji poskrbijo, da bi se OPP čutili sprejete med vrstnike, kajti le tako lahko razvijajo pozitivno samopodobo. To pa se kaže tudi z današnjo prakso, saj so ravno predšolski otroci tisti, ki so zelo pozorni, naklonjeni in pripravljeni nuditi pomoč OPP.

Če bi raziskovalno nalogo ponovili, bi se verjetno osredotočili na manj problematik. S tem mislimo npr., da bi raziskovali samo sprejetost OPP v redne oddelke ali pa samo na prepoznavanje in usmerjanje OPP. Mislimo, da bi tako dobili rezultate, ki bi jih bilo možno uporabljati v praksi, tako pa je bila raziskana splošna problematika inkluzije.

7 VIRI IN LITERATURA

Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji. (1995). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo.

Cencič, M. (2009). Kako poteka pedagoško raziskovanje – primer kvantitativne empirične neeksperimentalne raziskave. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Kavkler, M. (2008). Razvoj inkluzivne vzgoje in izobraževanja - izbrana poglavja v pomoč šolskim timom. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Kurikulum za vrtce (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Navodila h kurikulu za vrtce v programih s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo za otroke s posebnimi potrebami. (2003), Ljubljana, pridobljeno iz: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/vrtci/pdf/kurikulum_navodila.pdf 30.12.2018

Opara, B. (2005). Otroci s posebnimi potrebami v vrtcih in šolah. Ljubljana. Centerkonutra.

Opara, B. (2003). Otroci s posebnimi potrebami so del celotnega sistem vzgoje in izobraževanja. Integracija, inkluzija v vrtcu, osnovni in srednji šoli (posebna izdaja). Sodobna pedagogika, 54 (120), 36-51.

Rutar, D.(2001). O posebnih otrocih, integraciji in življenjski šoli. Vzgoja in izobraževanje, 32 (5), 47-49.

Rutar, D. (2010). Inkluzija in inkluzivnost. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.

Zakon o vrtcih (2005). Uradni list republike Slovenije. Dostopno na: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2005-01-4349?sop=2005-01-> (30.12.2018)

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami. (2011) <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5896> (30.12.2018)

8 PRILOGE

Priloga 1: Anketni vprašalnik

ANKETNI VPRAŠALNIK

1. Delovno mesto zaposlitve

- a. Pomočnik vzgojitelja predšolskih otrok
- b. Diplomirani vzgojitelj predšolskih otrok

2. Koliko let ste zaposleni v vrtcu?

- a. do 5 let
- b. 6 - 10 let
- c. 11 - 15 let
- d. 16 - 25 let
- e. 26 - 30 let
- f. nad 30 let

3. Ali ste imeli v skupini otroka s posebnimi potrebami (v nadaljevanju OPP)?

- a. Da
- b. Ne

4. Kako ste se izobraževali za delo z OPP?

- a. Samoiniciativno
- b. Na pobudo vodstva vrtca
- c. Nisem se izobraževal

5. Ali se odločite za usmerjanje OPP?

Vedno

Občasno

Nikoli

6. Označite svoje stališče glede spodnjih trditev, če vzamete, da 1 pomeni, da se s trditvijo sploh ne strinjam, 2 se ne strinjam, 3 sem nevtralen, 4 se strinjam, 5 se zelo strinjam.

Trditve	Odgovori				
	1	2	3	4	5
Možnost vključevanja vseh otrok v redne vrtce mi je pomembna.					
Program v naši skupini je organiziran tako, da dopušča veliko prilagoditev vsakemu otroku.					
OPP lahko sodeluje pri vseh aktivnostih kot drugi otroci.					
Vključevanje OPP v redne oddelke pozitivno vpliva na vse otroke.					
Za delo z OPP imamo na voljo dovolj različnih pripomočkov.					